

Paksi Endre Lehel TÜKÖRBE NÉZÉS

Beszélgetés Rabóczky Judit Ritával

Paksi Endre Lehel – Menesi Attiláról írtam egy pszeudointerjút, mintha tényleg vele beszélgetnék, annyira megtetszett az Art and Language csoport 2004-es szövege, melyben művészetük már egy párbeszédformában él. Most irtózatos bajban vagyok, hogyan fogunk egyáltalán beszélni veled, olyan irracionálisan összenőttünk már, hogyan lesz ebből párbeszéd?

• Rabóczky Judit Rita – Az én művészetem nem a kölcsönös verbális párbeszédéről szól.

PEL – Amikor megismerkedtünk, világos volt, hogy egy irányíthatatlan, öntörvényű szellemmel van dolgom.

• RJR – Az angyaloknál jöttél be a képbe 2006-ban: te még akkor láttad őket, amikor történtek, folyamatában (Giotto zokogó angyalai, pirogránit testtel és vasszárnyakkal). Az angyalokról beszélünk, a fényről, Istenről. Alapvetően szerintem egyáltalán nem változik az ember, az öt és húsz évvel ezelőtti mivoltom megvan, azt őrzöm. Hiába mindig mindenki mondja, hogy „változik az ember”, valójában lehet, hogy nem. Egy festőművész albumát néztem, akinek a pályakezdetén volt egy iszonyú visszafogott stílusa, egy letisztult formavilág. Most 60 éves, erre ott van az, hogy: Tüdő! Bőr! Nedves! Orgaz-misztikus! Furcsa, hogy egy 60 éves embernek így visszajára forduljon a művészete. Mostanában ezeket nézem, hogy akik 20-30-40 éves koruk környékén iszonyú expresszívok, és önkifejezési vágyban égnek – odacsapom a lócombom az asztalra és megnyilvánulok – azok törvényszerűen, 50-60-70 éves korukra lecsendesednek, vagy fordítva.

PEL – Ők akkor most önazonosak?

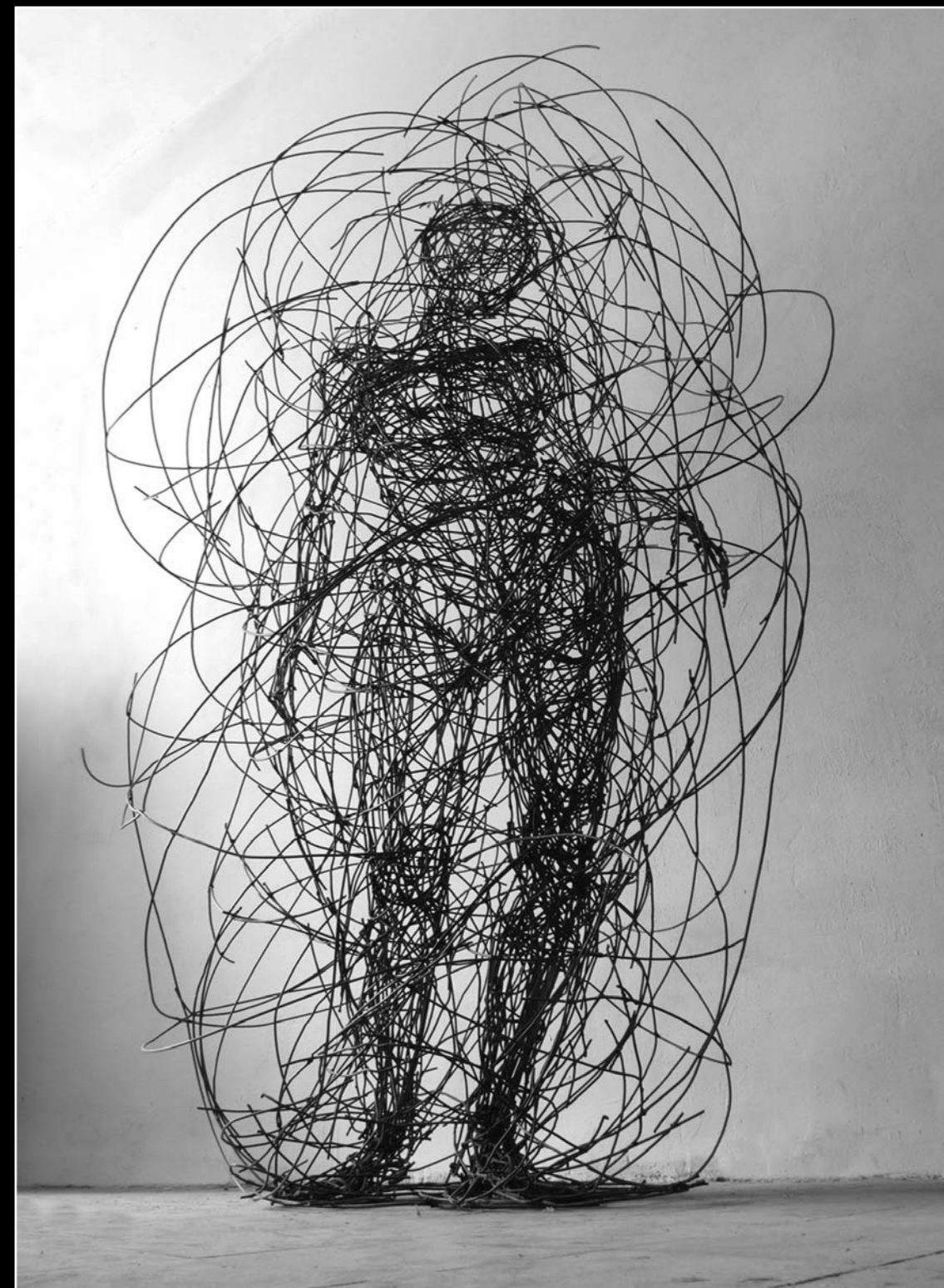
• RJR – Persze, ugyanarról beszélnek akkor is; ez csak stílus, az meg kit érdekel? Ez a lényeg, nem a kor a lényeg, nem az idő a lényeg, ennél van, ami sokkal fontosabb. Annyira öregek nem vagyunk, hogy nosztalgiázzunk, de ha arról beszélünk, mennyit változtam, még nem változtam, mert nem éltem annyit. De itt élek; ki az, aki 2006-ban visszanyúl a trecentóba? Mert az örökkévaló és érték, és nem afféle időjelző jelző dekoráció, olyasmi megfontolásból, hogy korszerű akarok lenni, merthogy akkora trendi ez manapság.

PEL – Ma már minden trendi. Megtalálom neked a bármelyik művészeti magazinban, vásárolom a bármelyik trendet.

• RJR – Eszembe jutott a Beke mester (László dr.), – két éve, amikor DLA-zni akartam, ő volt a témavezető – felvetett egy témát a szobrászat és a tánc kapcsán. Ha belefolyok ebbe a vonulatba, akkor mégis vonz annyira, hogy pont ebből a gócpontból táplálkozok. Nekem a mozgás és az élet ugyanaz. Közben nem azt mondom, hogy ha valami statikus, attól még ne lehetne tele élettel; nem attól él a munka, hogy van-e benne mozgás. Alkatomból eredően azonban én vagyok annyira konkrét és földhözragadt, hogy magamat használom arra, hogy tudjam, mitől él egy szobor. Nálam alapvetően attól vitális, hogy beleviszek egy mozgást s nem föltétlenül valami kész mintát, hogy, mint például *ah: kontraposzt!* Emlékszel az *Érkezésre*, amit szétbontottam? Ott egy mozgásfolyamatnak volt egy tömörítése; tehát a *Megérkeztem* egy kiválasztott mozdulatsort egy képben vissza tud adni. Hogy mi történt előtte és utána. S még előtte, meg még előtte, meg még előtte. Az optimális testtartásra gondolok tehát: összesűríteni. Hasonlóan a *Diszkoszvetőhöz*, de itt lelki folyamatok mozgásban kimondott képe a cél. A legesleges-legkorábbi munkáim, azok macskák

Királynő

Szerelmes

voltak, tíz évvel ezelőtt. Teljesen mindegy, hogy mit csinál az ember, hogy macskát vagy embert, a macskánál is ez motivált elsősorban (bagzó, figyelő, terpesztve tisztálkodó, függeszkedő állatok). Annyira tökéletes egy-egy mozdulata; nagyon jó ürügynek tűnt ahhoz, hogy kokettáljak vele egy jó darabig.

PEL – A macskát kevésbé köti a gravitáció.

• RJR – Ez így van, sőt: állítólag a legtokéletesebb anatómiai rendszere a macskának van, tökéletesebb, mint az emberé. Gyerekkori ősi élményem, hogy egy macska egy ilyen kicsi résen is átugorja magát! Mondtam már, mit álmoltam? Azt álmoltam, hogy megszülettem egy kismacskát. Nem kellett hozzá donor, és *tökéletes* volt. Egészen elviselhető álom volt, amikor viszont fölbredtem, undorodtam az egésztől. Álmomban viszont nem, akkor ez meglepett.

PEL – Hogyan jutunk el a macskáktól a mostani nyúzott akrobatákhoz?

• RJR – Először készítettem magamról mozgásos – bemozdult – képeket, majd belefirkáltam. Ezeket a fotókat használtam; talán csak tudat alatt. Amikor ezeket fotóztam magamról, ezeknek közül lehetett a kicsi felhőkalkitkás drótemberkéhez, akiknek volt aurájuk, s ettől a figurák föloldódtak. Akkor még nem is ismertem az utólag felemlegetett Gormleyt! De azt, hogy a szobornak is anyaglevegője legyen, én már akkor akartam. Ezeket gyűjtöttuk föl. Utána még egy párat csináltam, majd másfél éve kezdtem ezeket az ember nagyságú drótszobraimat készíteni: a *Bolondot*, a *Szerelmest*, a *Királynőt* – az egy igazán statikus szobrom...

PEL – Az nagyon férfias darab, úgy, hogy tele van megállapodott erővel: hatalmának teljes tudatában, irányultságának maga körüli dongásában kinyilatkoztatja önmagát. Van a Megérkező, aki épp landolt, van a Szerelmes, aki megbillen, aztán a Királynő, aki már kerek öntudatára kiteljesedett. Ezek is, mint egy három kockás animáció, az életről szólnak. Nem válik el élet és művészet.

• RJR – Ez erről szól: úgy élek, ahogy dolgozok. Én is egy egyszerű ember vagyok: tudom van, májam van, lélegzek, izzadok, nedvedzek; párás tudok lenni. Épp eleget tudok, ennyi, ember vagyok: élek! S ezek ugyanazok, amiket csinálok. Azt veszem észre, hogy egyre erősebben a saját magam testének használata, vizsgálata, észlelete az, ami előre visz. Nagyon súlyosan a világot mégiscsak ezek a nedvek irányítják. Annyira benne vagyok fizikailag egy munkában, hogy a fantáziám, az agyam, a gondolataim csak hozzáteszik a végső, precíz alakot. Vagyis nem vagyok annyira érzékeny az improvizatív részekre: konkrét állapotok tudatában fogalmazom meg a tárgyat, a verbalizáció kimarad.

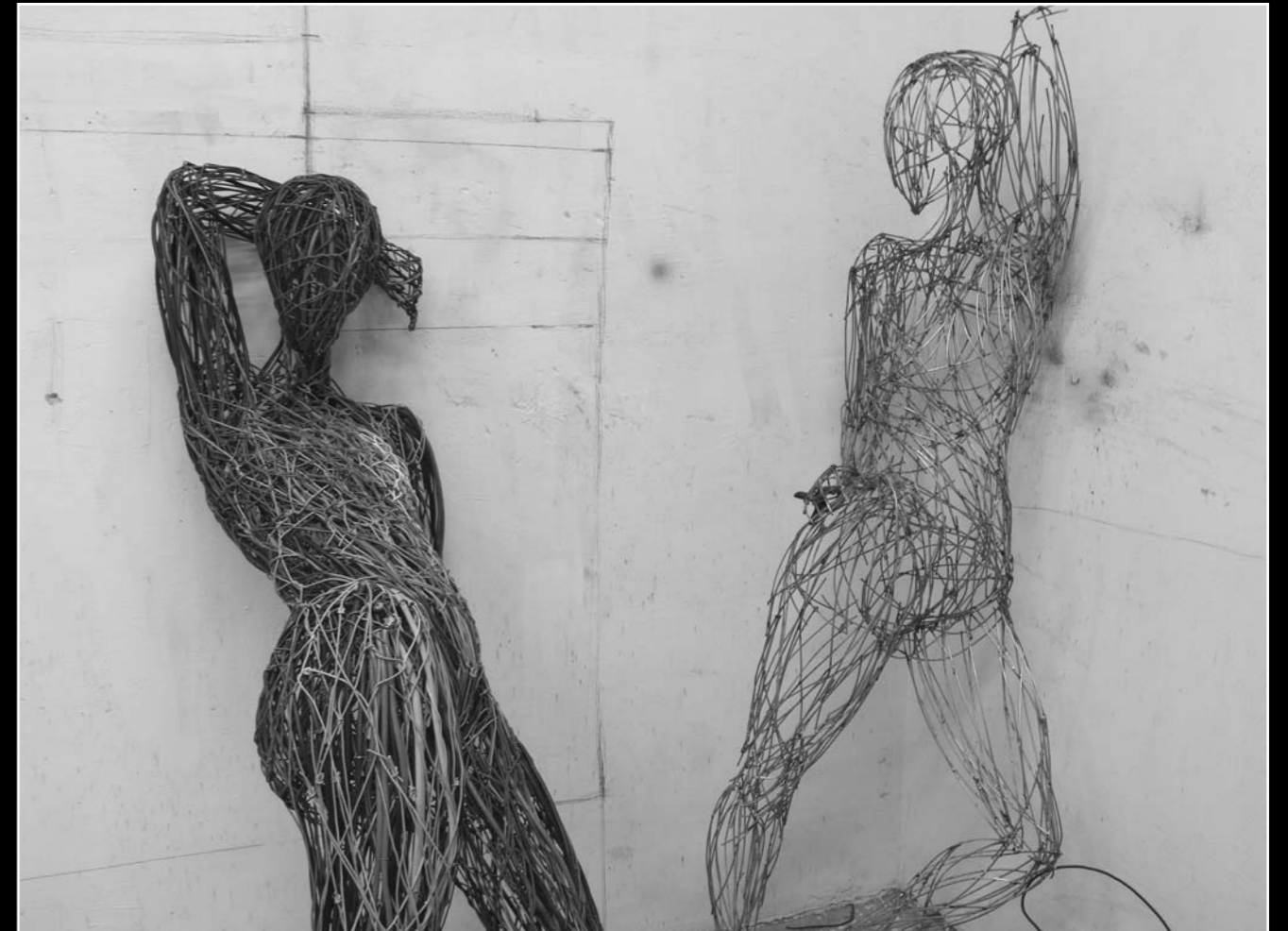
PEL – Te már kezded látni azokat a határokat, amíg még megéri? Jobb esetben nem a hátsó kapun keresztül varázsolgatunk, hanem itt a földön működünk – mi ennek a határa?

• RJR – Vannak ezek a megfelelések az árképzéssel, a műkereskedelmi figurákkal, művészkollegákkal. Valami szörnyen fárasztó szerepjátékok ezek, rengeteg energiát visznek el. Ott tartok, hogy az egyetlenegy őszinte dolog az, amikor van a műterem, van a szobor és bezárkózik egyedül, és a szobor majd igazol. Ennyi. Tök egyszerű a képlet: a lelkenek, ha megfelelek, akkor jól vagyok. Ezek azok a határok, amikhez lehet igazodni. Biztos és lerakott határok, mert a szobrászatot nem lehet elhazudni. Másfelől ez is nyitott kérdés. Egyik szobrász haverom, amikor rákérdeztem, szerinted mi az, amit nem jól csinálok, azt mondta: hamarabb jár a kezem, mint az agyam, s ez így igaz. Valahol a folyamatos munka mindig életben tart, lehet, kicsit olyan ez, mint a drog, s azért is dolgozok és menekülök ebbe, mintha terápia is volna? Ezekben az ügyekben mindeközben kiderülnek igazságok. És még mindig nem elég. Mindig megvan bennem az, hogy az ember a teljességre vágyik, ugyanakkor meg ezt úgyse tudja körülírni, mert mégiscsak egy tökéletlen barom vagy, de mégis ebbe tudok kapaszkodni. Nem tudsz lenni kör, de a hiány tudatába meg bele tudsz kapaszkodni, s ez egy furcsa biztonságérzet. Szétválaszthatatlan, amit leraksz, és ahogy élsz.

PEL – Jeff Koons?

• RJR – Ő már túljutott azon a kategórián, hogy talán belenézzen egy tükörbe. Ez egy brutális minősítés, de én is, hetente, naponta elkövetek baklövéseket, néha én sem tudok tükörbe nézni. Hoztam rossz döntést, és emberileg. Azért kényes pont ez nekem, mert volt épp egy konfliktusom egy galériával. Az, hogy valaki tükörbe tud nézni, s utána jól van, nem lehet folytonos. Szerintem én most krízisben vagyok... De az ilyen – utólag is visszatekintve – mindenképpen szükséges, mert csak ebben változol; ha benne vagy a finsiben, akkor nem. Ebben lehet a legjobban fejlődni, fájdalom vagy akadály nélkül nem lehet.

www.raboczky.hu

Tükörbenezés

Bolondok

Parallel - Kortárs Művészeti Magazin

2011. № 22

Leszták Tibor (1955 - 2008)

Kiadó: MU Színház Egyesület

Felelős kiadó: Erős Balázs

Szerzők: Dienes Maya, Gajdó Tamás, Gara Márk, Hézső István, Matisz László, Paksi Endre Lehel, Turnai Tímea

Főszerkesztő: Halász Tamás

Szerkesztők: Gálos Orsolya, Varga Andrea

Fotók: Hamarits Zsolt (portrék, címlap), Czimbal Gyula (33., 34., 42., 46. oldal)

A címlapon: Nigel Charnock látható.

Arculat, nyomdai előkészítés, retus: Babarcsi Dalma, BB Color Studio

Nyomda: Bétaprint

Időszakos kiadvány

OKM lapnyilvántartási szám: 2.9./1437-1/2006.

Megjelenik: 1500 példányban

Fotóink, írásaink és grafikáink önálló szerzői jogi védelem alatt állnak. Engedély nélküli másolásuk, felhasználásuk és utánpótlásuk jogszabályba ütközik és büntetőjogi felelősséggel jár.

A Parallel megjelenését támogatta: NKA Táncművészeti Kollégiuma

Köszönet a Dienes-családnak a rendelkezésünkre bocsátott fényképekért (15., 16., 17. és 19. oldal), az archív fotókért az Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézetnek (4., 8., 9., 12. és 25. oldal).

Külön köszönet a segítségért Kenesei Edinának és Laborczy Editnek.

A Parallel előző számai olvashatók a www.mu.hu weboldalon

MU Színház

1117 Budapest

Kőrösy J. utca 17.

Telefon: 209 4014, 209 4015

szinhaz@mu.hu, www.mu.hu